

CZU: 330.14.01

**CU PRIVIRE LA ESENȚA ȘI CLASIFICAREA CAPITALULUI
CONCERNING THE ESSENCE AND CLASSIFICATION OF CAPITAL**

*BALAN Igor, doctor în științe economice, conferențiar universitar,
Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Chișinău
ERHAN Valeriu, doctor în științe economice,
BC „Moldova Agroindbank” S.A., Chișinău*

*BALAN Igor, PhD,
Free International University of Moldova, Chișinău
ERHAN Valeriu, PhD,
CB „Moldova Agroindbank” S.A., Chisinau*

Adnotare: *Determinarea necesarului de capital este o procedură de dimensionare a acestuia pe o perioadă determinată de timp în scopul desfășurării eficiente a activității entității. O supraevaluare a necesarului generează costuri suplimentare exprimate în dobânzi, comisioane, penalități, dar și un circuit mai lent cu influență negativă asupra rezultatului final. Subevaluarea acestuia presupune pierderi în urma întreruperii activității, cauzată de lipsa capitalului, dar și de costuri suplimentare de la aprovizionarea în regim de urgență. Reieșind din aceasta, autorii în prezentul articol au pus accent pe studierea esenței de capital ca categorie economică, trecerea în revistă a diferitor abordări și clasificări expuse în lucrările savanților din țară și din străinătate în vederea stabilirii corecte și argumentate a mecanismului și necesarului de finanțare a entităților.*

Annotation: *Determining the capital requirement is a procedure for sizing it for a determined period of time in order to efficiently carry out the activity of the entity. An overvaluation of the requirement generates additional costs in interest, commissions, penalties, but also a slower circuit with negative influence on the final result. Underestimating the loss is due to loss of business due to lack of capital, as well as additional costs of emergency supplies. Based on this, the authors in this article emphasized the study of the capital essence as an economic category, the review of the different approaches and classifications exhibited in the works of the scholars from the country and abroad in order to establish correctly and reasonably the mechanism and the necessity to finance entities.*

Cuvinte-cheie: *capital, clasificare, concept, mecanism de finanțare, mod de utilizare, sursă de proveniență.*

Keywords: *capital, classification, concept, financing mechanism, mode of use, source of origin.*

Introducere

Elaborarea strategiilor de finanțare și atragere a capitalului, cunoașterea alternativelor posibile și obținerea finanțării reprezintă obiective vitale pentru succesul și asigurarea principiului de continuitate a activității pentru majoritatea entităților. Determinarea necesarului de capital este o procedură de dimensionare a acestuia pe o perioadă determinată de timp în scopul desfășurării eficiente a activității entității. O supraevaluare a necesarului generează costuri suplimentare exprimate în dobânzi, comisioane, penalități, dar și un circuit mai lent cu influență negativă asupra rezultatului final. Subevaluarea acestuia presupune pierderi în urma întreruperii activității, cauzată de lipsa capitalului, dar și de costuri suplimentare de la aprovizionarea în regim de urgență.

Material și metodă

Drept suport metodologic al investigațiilor în domeniul a servit metoda universală de cercetare a materiei, fenomenelor și proceselor, adică metoda dialectică a cunoașterii cu componentele ei inalienabile: analiza, sinteza, inducția și deducția, precum și metodele inerente disciplinelor economice: observarea, compararea, selectarea etc. Totodată, pornind de la specificul temei de cercetare, preponderent s-a apelat la diverse concepte teoretice și abordări ale savanților din țară și din străinătate.

Rezultate și discuții

Elaborarea strategiilor de finanțare și atragere a capitalului, cunoașterea alternativelor posibile și obținerea finanțării reprezintă obiective vitale pentru succesul și asigurarea principiului de continuitate a activității pentru majoritatea entităților. Ca noțiune economică, finanțarea în literatura economică de specialitate are diverse abordări: în sens larg și restrâns [2, p. 180; 1, p. 211]. Indiferent de modul de abordare orice finanțare poate fi realizată doar prin-un mecanism de finanțare distinct. Acesta la rândul său reprezintă un ansamblu de metode și instrumente de natură financiară, organizate în baza legislației financiare și aplicate în practică, de organele cu funcții în domeniul finanțelor, pentru influențarea proceselor social-economice [4, p.6]. Totodată, trebuie să menționăm că orice mecanism financiar funcționează numai în anumite condiții, într-un anumit cadru sau sistem prin care se asigură punerea la dispoziția unei instituții, organizații sau întreprinderi a unor fonduri necesare pentru realizarea unor obiective economice [7, p.128].

Cert este faptul că orice finanțare derivă direct din obiectivele entității, apartenența ramurală și domeniul de activitate care, în fine, se evidențiază prin necesitățile de mijloace pecuniare și destinația finanțărilor. Principalele necesități și destinații ale finanțărilor, în opinia autorilor este redată foarte reușit în lucrarea savantului român Nicolescu O. [8, p.293-294], care reușește să le structureze prin prisma scopului utilizării resurselor financiare și etapei lansării activității și funcționării entității. Astfel, putem conchide că atragerea capitalului pentru acoperirea necesităților de finanțare este foarte însemnată pentru entitate la orice fază a procesului de producție, indiferent de faptul dacă aceasta este profitabilă sau nu, se află în creștere sau declin. Totodată, la determinarea necesităților de finanțare a oricărei întreprinderi este necesar de ținut cont de un set de cerințe.

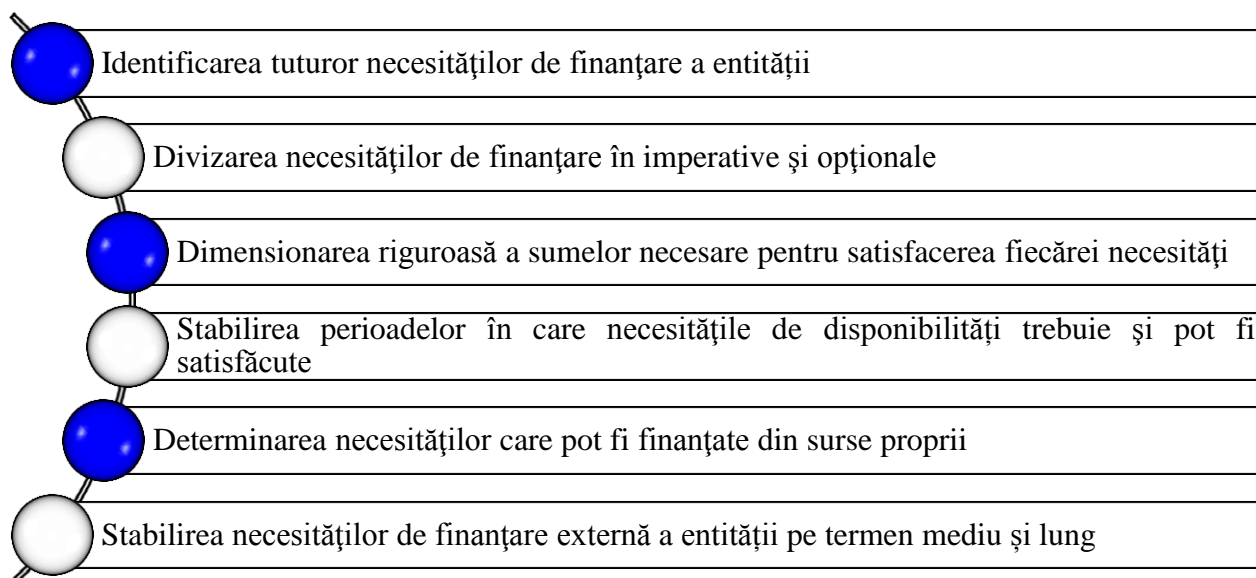

Figura 1. Principale cerințele pentru determinarea necesităților de finanțare a entității
[elaborat de autori]

Dacă aceste cerințe sunt respectate de întreprinzător, atunci el poate obține finanțări distincte și în condiții mai avantajoase. Totodată, aceasta îi permite să majoreze valoarea entității ca urmare a identificării celor mai ieftine finanțări în vederea asigurării unui cost minim al capitalului, a ritmicității procesului de producție prin furnizarea acestor resurse la momentul potrivit și stabilirea unui raport optim dintre sursele proprii și cele împrumutate, dintre sursele curente și cele pe termen lung. Determinarea necesarului de capital este o procedură de dimensionare a acestuia pe o perioadă determinată de timp în scopul desfășurării eficiente a activității. O supraevaluare a necesarului generează costuri suplimentare exprimate în dobânzi, comisioane, penalități, dar și un circuit mai lent cu influență negativă asupra rezultatului final. Subevaluarea acestuia presupune pierderi în urma întreruperii activității, cauzată de lipsa capitalului, dar și de costuri suplimentare de la aprovizionarea în regim de urgență. Stabilirea corectă a necesarului de finanțare permite întreprinderii să selecteze mai ușor sursa de finanțare și să suporte costuri minime pentru obținerea lor.

O viziune concisă asupra necesităților de finanțare este elucidată de către savantul român Sasu C., care oferă atenție necesității de capital doar la etapa de lansare a unei noi entități cu divizarea în două categorii de capital distincte (Figura 2).

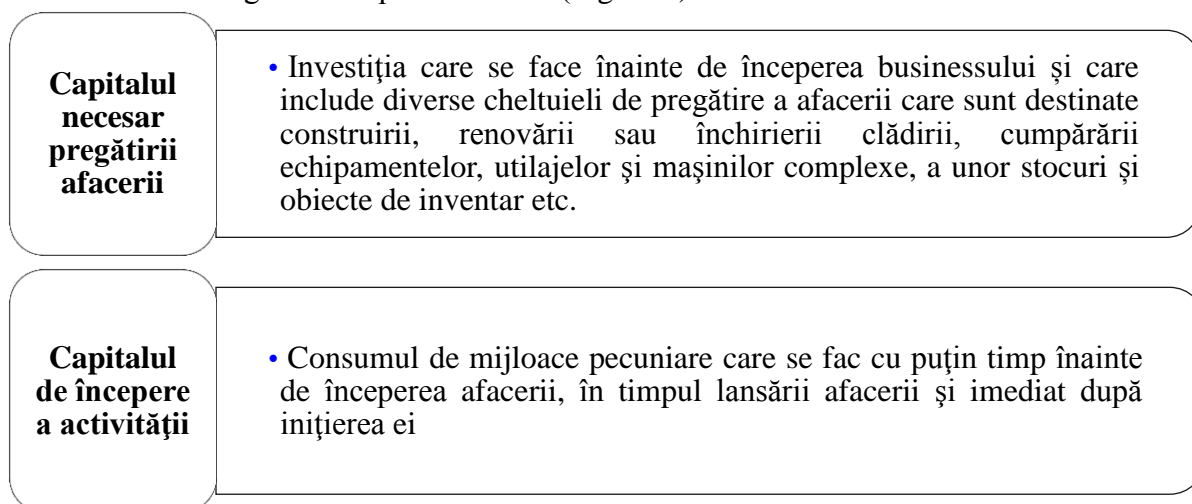

Figura 2. Divizarea capitalului după necesitatea inițială [9, p. 155-156]

La capitoul definirii necesităților de finanțare, în literatura de specialitate sunt utilizați o multitudine de termeni (de exemplu: „nevoie de finanțare”, „necesitate financiară”, „necesitate de fonduri de finanțare”, „necesitate de capital de finanțare”), care în sensul larg al cuvântului reprezintă de fapt niște sinonime. În viziunea autorilor, cea mai reușită este totuși noțiunea clasică de „capital”.

În aserțiunea sa conceptul de capital are mai multe sensuri, iar primele definiții fundamentale apar în secolul al XVIII-lea în teoriile economiști fiziocrați care au fost apoi dezvoltate de economiștii englezi Adam Smith și David Ricardo. Astfel, în rezultatul studiilor respective a apărut teoria clasică a capitalului (naturalistă), conform căreia, capitalul reprezintă un stoc de valori create prin muncă. O parte a capitalului constituie bunuri destinate pentru consumul curent al muncitorilor angajați în producerea de bunuri pentru un consum viitor. O altă parte a capitalului constituie bunuri rezultate din producție și care sunt folosite pentru producerea altor bunuri economice ce pot genera venituri viitoare. Utilizarea capitalului crește productivitatea forței de muncă astfel, făcând posibilă crearea unor surplusuri ce depășesc necesitățile de existență a forței de muncă. Acest surplus constituie dobânda sau profitul plătit capitalului. Dobânda și profiturile devin plusvalori la capital atunci când sunt din nou investite în producere.

Teoria clasică asupra capitalului a fost acceptată și de economiștii-socialiști germani în frunte cu Karl Marx (în lucrarea sa “Capitalul” (1867-1895), dar cu o importantă condiție - capitalul reprezintă doar bunurile productive care aduc venituri, indiferent de eforturile proprietarului. Uneltele meseriașului și lotul de pământ al unui mic fermier nu sunt considerate capital, în acest sens. Socialiștii erau de părerea că capitalul devine o forță importantă în societate, atunci când o mică parte a populației, capitaliștii, sunt proprietari ai mijloacelor de producție și o altă parte a populației, muncitorii, obțin minimumul de existență ca recompensă a utilizării mijloacelor de producție în folosul proprietarilor.

La acest capitol, savanții englezi Nassau William Senior și John Stuart Mill, publică un studiu în care se arată nesatisfăcuți de teoria clasică a capitalului, în special din cauza acomodării atât de ușoare a acesteia la aspirațiile socialiste. Pentru a o substitui, economiștii în cauză au înaintat o teorie psihologică a capitalului, bazată pe cercetări sistemice ale motivelor de economisire sau abținere. Abținere [1, p. 9] înseamnă sacrificarea unor consumuri individuale curente și orientarea unei părți mai mare de venit spre sporirea capitalului cu scopul de a extinde producția de bunuri economice viitoare. Teoria abținerei a fost considerată baza genezei și a acumulării de capital. Presupunând că, pe termen lung, fluxul de bunuri de consum trebuie să crească, abținerea poate fi privită ca sacrificarea unor consumuri curente în favoarea viitoarelor creșteri ale resurselor de capital, pentru a lărgi producția și consumul în viitor. Prin urmare, doar munca fizică justifică salariul, abținerea justifică dobânda și profitul.

În vederea ajustării teoriei abținerei, savantul austriac Eugen Bohm-Bawerk, economistul englez Alfred Marshall și alții au încercat să combine această teorie cu cea clasică a capitalului [3, p. 74-75]. În acest sens ei au susținut teoria abținerei, precum că perspectiva recompensei viitoare stimulează persoanele să se abțină de la consum și de a utiliza o parte a veniturilor sale la promovarea producerii, dar precizând că sumele de recompensă depind de câștigurile productivității, rezultate din creșteri de capital în procesul de producere (în corespundere cu teoria clasică). Aceasta teorie a primit denumirea de teoria eclectică a capitalului (care alege cel mai bun din diverse sisteme de gândire), iar printre primii cercetători care au contribuit la perfecționarea ei este economistul american Irving Fisher.

Această teorie, din cauza că nu putea explica discrepanța dintre banii economiști și capitalul format, a fost respinsă cu desăvârșire în anul 1936 de către economistul englez John Keynes [5]. Cu toate că, în conformitate cu teoria eclectică și, desigur, cu toate teoriile anterioare ale capitalului, economiile trebuie să fie întotdeauna egale cu investițiile, Keynes a arătat că decizia de investiție în bunuri (capital) este destul de diferită față de cea de economisire.

Dacă investiția devine nepromițătoare de profit, economiile deja pot continua cu aproximație aceeași tendință, însă o preferință de lichiditate dură va promova persoanele, businessul și băncile să-și rezerve economiile în loc să le investească. Predominarea preferințelor de lichidități cauzează șomajul capitalului care, la rândul său, rezultă în șomajul forței de muncă. Astfel, ansamblul tuturor bunurilor utile într-un fel sau altul producției primește de la John Keynes denumirea de capital-echipament.

De menționat ca conceptul de capital este foarte amplu și deschis, cu foarte multe abordări și noțiuni derivate. De exemplu, la capitolul abordărilor enunțăm definiția originală atribuită capitalului de către:

— Scarborough N.M. și Zimmer T.M.: „capitalul este o bogăție folosită sub orice formă pentru producerea unei avuții mai mari a firmei” [10, p. 204];

— Dobrotă N.: „capitalul reprezintă un stoc de valori sau de active (bunuri) care, intrate în circuitul economic, pot genera venituri posesorilor lor” [1, p. 85-86];

— Levente K.: „capitalul reprezintă totalitatea bunurilor economice acumulate și reproductibile care, prin asociere cu ceilalți factori de producție, participă la producerea de noi bunuri în scopul obținerii profitului” [6, p. 15-35].

Totodată, în literatura de specialitate ca urmare a unui șir de clasificări foarte variate ale capitalului și care au la bază diverse criterii apar o multitudine de noțiuni derivate (Figura 3).

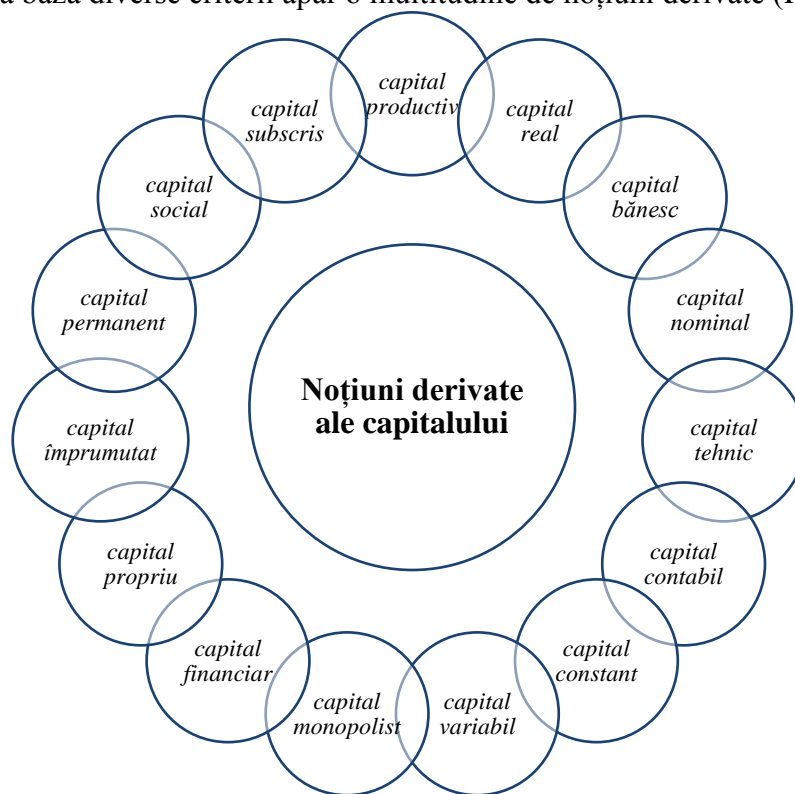

Figura 3. Noțiuni derivate ale capitalului [elaborat de autori]

În urma studierii abordărilor și clasificărilor diferitor economiști autohtoni și din străinătate, autorii consideră că cea mai relevantă și nu în ultimul rând, modestă este clasificarea capitalului conform conceptului juridico-economic al patrimoniului entității. Această legătură reciprocă permite a determina patrimoniul entității ca un complex de mijloace economice care au valoare (pe de o parte), iar drepturile și obligațiile – ca relații apărute la procurarea acestora (pe cealaltă parte). Astfel, putem prezenta capitalul dublu: după modul de utilizare și totodată, după sursa de proveniență (Figura 4).

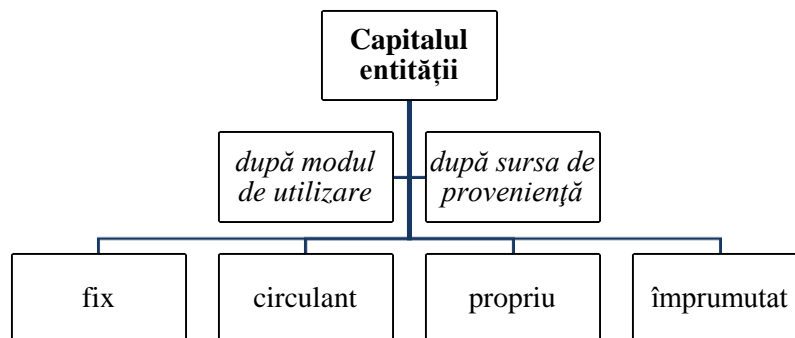

Figura 4. Clasificarea capitalului conform conceptului juridico-economic al patrimoniului [elaborat de autori]

Generalizând cele expuse mai sus, putem conchide că finanțarea entității poate fi tratată ca o acțiune de materializare a unor necesități vitale activității, ce se reflectă în capital ca forță de producție (în diverse categorii de active în viziune contabilă), cu suportul unor disponibilizări de surse financiare la termen (fonduri) atrase atât din interiorul, cât și din exteriorul întreprinderii sau, altfel spus, o materializare în baza legilor economice a unor capitaluri virtuale (pasivele întreprinderii) în capitaluri - factori de producție.

Principiul fundamental, care trebuie să stea la baza deciziei de finanțare, este găsirea unei combinații optime între sursa de finanțare, modul de utilizare a mijloacelor bănești și modul în care afacerea va crea avantaje economice viitoare, capabile să permită rambursarea capitalului împrumutat sau remunerarea fondatorilor. Determinarea structurii financiare a întreprinderii presupune studierea influenței a două variabile principale: gradul de risc și rata de rentabilitate. Astfel, atâta timp cât rentabilitatea ansamblului de mijloace mobilizate de entitate este superioară costului capitalului împrumutat, utilizarea unei ponderi mari a împrumuturilor crește gradul de risc al entității, dar duce la sporirea profiturilor viitoare, fapt care creează interes proprietarilor de a maximiza ponderea capitalului împrumutat în structura financiară, iar capitalul propriu, astfel, eliberat să fie alocat pentru plasamente mai profitabile. Și invers: renunțarea la împrumuturi face ca entitatea să aibă un grad de risc minim, însă în acest caz se vor pierde profituri importante, datorită limitării volumului de afaceri.

Concluzii

Generalizarea abordărilor și clasificărilor diferitor savanți din țară și peste hotare, clasici și contemporani permite să afirmăm că clasificarea capitalului conform conceptului juridico-economic al patrimoniului entității (legătura reciprocă, reprezentarea dublă) este una din cele mai relevante și modeste. Această, la rândul său permite tratarea finanțării entității ca o acțiune de materializare a unor necesități vitale activității, ce se reflectă în capital ca forță de producție (în diverse categorii de active în viziune contabilă), cu suportul unor disponibilizări de surse financiare la termen (fonduri) atrase atât din interiorul, cât și din exteriorul întreprinderii sau, altfel spus, o materializare în baza legilor economice a unor capitaluri virtuale (pasivele întreprinderii) în capitaluri - factori de producție.

Bibliografie

1. Dobrotă Niță. Dicționar de Economie. București: Editura Economică, 1999. p. 210.
2. Echaudemaison D. Dictionnaire d'économie et de sciences sociales. Paris: NATHAN, 1993. p.180.
3. Erhan V. Căile de bază de atragere a capitalului de către micul business. În: *Economica*, nr.1. (35), 2002. p.73-77.
4. Stratulat O. Consemnări la prelegerea „Mecanismul financiar”. Chișinău: Editura ASEM, 1996. p. 6.
5. Keynes J.M. Teoria generală a mâinii de lucru, a dobânzilor și a banilor. București: Editura Științifică, 1970. 409 p.
6. Levente Katona. Finanțarea IMM. București: Editura Expert, 2004. 226 p.
7. Maxim I. Perfecționarea mecanismului de finanțare a întreprinderii în perioada instabilității economice. Chișinău: Editura ASEM, 2003. p. 128.
8. Nicolescu O. Managementul întreprinderilor mici și mijlocii: concepte, metode, aplicații, studii de caz. București: Editura Economică, 2001. p. 293-295.
9. Sasu C. Enciclopedia întreprinzătorului. București: Editura Economică, 1999. p. 155-156.
10. Scarborough N.M. *Effective Small Business Management*. Ohio: Merrill Publishing Company, 1988. p. 204-210.